

situacijskoj konkretnosti života, od nade kao pojmovne kategorije. Ali te opaske vrijede i za druga područja etičko-moralne životne problematike. Međutim, nedovoljno razlikovanje tih aspekata izvorom je mnogih nesporazuma.

J. K.

USKRSNI VIDICI, izdaju Dominikanci - Korčula, u izdanju »Izvori istine«, br. 2, 1970.

Drugi svezak sadrži liturgijsko-dogmatsko-moralni sadržaj Uskrsnog misterija koji inspirira, prožima i okrunjuje Veliki tjedan sa svom njegovom dubinom ideja, prodornošću simbola, osvajalaštvom vjerskog pogleda u životnu ozbiljnost, ili, recimo, tragiku. A upravo taj Uskrsni misterij dokazuje da kršćanin ne priznaje tragiku života. Kršćanin priznaje ŽIVOT. Onaj u okovima egzistencije, i onaj upućen na transcendenciju.

Osim uvoda u Veliki tjedan analizira se svaki dan toga Tjedna centrirano se pažnja na KRIZNI PUT, pa na SEDAM KRISTOVIH RIJEČI, i konačno na sam Uskrs. Vrlo bogat Dodatak o propovjedničkoj pripravi. I intimne refleksije za dane Velikog tjedna.

Dok se prvom svesku ovog izdanja nije moglo postaviti pitanje o istinskoj stručnosti, ali jest o neposrednoj nedostupnosti, ovom se svesku to ne može predbacivati. Odlikuje se jasnoćom misli, dubinom sadržaja, preglednošću, zalaženjem u nutrinu srca. U uvodniku se nastoji s jedne strane upozoriti na to kako su »gotovi« govori kao neka »brnjica« osobnom razvitku i invenciji, i pokazati kako treba »podanašnjivati« one uvijek vrijedne i važne vjerske ideje; u samom dijelu ti »gotovi« govori pružaju doista vrlo neposrednu pomoć propovjednicima.

Mislim da »gotovi« govori ne znače neke dogmatske paradigme. Svaki »gotov« govor uvijek ostavlja propovjedniku mjesta za osobni razvitak i invenciju. Recimo, neka pojedine govore začini primjerima, još bolje: refleksijama na život, onaj konkretni, iz kojeg crpi putokaz u prostor koji treba ispuniti, na hrpavost koju treba poravnati itd. Razumije se, propovjednik na selu i onaj u gradu tu ne idu istim putem. I ne smiju ići, jer je neposrednost doživljaja različita na selu i u gra-

du. I primjere treba akomodirati sredini.

Uz odlike iznesene prigodom izdanja prvog sveska ovih »Izvori istine«, ovaj svezak je zaslužio i gore označenu odliku neposrednosti, konkretnosti. U taj red spada i osmišljavanje rubrike BILJESKE, kao na str. 133. u obliku razgovora s prijateljima. Jedino tim putem »Izvori istine« mogu postati zajednička stvar.

Možda bi strogi teolog želio upozoriti na neke osjetljive točke u samom djelu, npr. na oprez pred izrazom da je misa »mistična obnova«, i upozoriti na trajno računanje na to da je misa istinsko i pravo žrtvovanje ili prinošenje žrtve u obliku obnove (str. 33), jer izraz »mističan« prebačuje se počesto na značenje subjektivnog, pjesničkog, mestavnog doživljavanja.

Isto tako čini se usiljenim završni obred mise nazvati »socijalnim« dijelom. To je samo poziv na neku socijalnu projekciju (str. 37), a vrijedno je uvijek naglašavati da je čitava misa socijalno-komunitarno dimenzionirana. I mora biti.

Nije posve jasno rečeno u kojem smislu Krist »više« ističe novu savršenost, dakle pozitivnu, nego odricanje, dakle negativnu metodu na putu savršenstva (str. 41). Izraz »više« uključuje kvalitetnu oznaku, stavlja jači akcent, to je komparativ koji bi zahtijevao da se odricanje označi kao »manje« naglašenim. Znamo da je genetički odricanje prvo, i da je negativna metoda, osobito na početku duhovnog života, bezuvjetno i redovito prva, prečnija, pa je bolje ne donositi sudove o teoretskom »više« ili »manje«, jer je takvo uspoređivanje teoretski nepotpuno, a u konkretnim situacijama može biti obratno.

Teološki se traži jasnije izražavanje o Kristu koji svojom voljom postavlja svećenika između Boga i čovjeka. O kojoj se Kristovoj volji radi? Nije li Božja volja da i Krist i svećenici budu posrednici - dakako u različitom stupnju - između Boga i vjernika? Taj, dakle, izraz (str. 45) mogao bi biti za neke nepotpun ili izložen falsificiranju.

Ove sitnice padaju na autora, a ne prevodioca. O prijevodu bi trebalo reći što je rečeno u BS, 1969, sv. 4, str. 502. On je kristalan, sažet, izražajan. Uostalom, čemu izricati neke definitivne sudove kada je rad

ovog izdavanja na svom početku?
Jednu želju izričem: Naprijed!

J. K.

JEAN DANIELOU: Vjera kroz vjekove i čovjek današnjice, prijevod, Zagreb 1969. Izdalo Hrvatsko književno društvo sv. Cirila i Metoda, »Novi vidici« br. 4, str. 7-86.

Suvremeni tehničarizirani svijet postavlja pitanje vjere u Boga i to dvostrukim načinom: ima li vjera uopće smisla i doživljavanje vjere i obnove u njoj. To je pitanje humanizma s Bogom ili bez Boga, bez Krista, koji se objavio? Znanost, ali prava znanost - ne scijentizam - govori za Boga. Bog ne postoji, ako je svijet apsurdan, Sartreova je misao. No znanost otkriva da svijet nije apsurdan! Svijet je inteligentno oblikovan, pa dolazi do izražaja Teilhardova: »Čovjek će toliko više osjećati potrebu klanjanja Bogu, koliko bude više čovjek!« Pitanje naše slobode ne može biti pitanje slobode bez Boga, ikako hoće ateistički humanizam. To bi nam se moglo sa znanošću bez Boga užasno osvetiti. U atomskom smo vremenu. Potrebna je kooperacija ljudske i božanske slobode kao imperativa viših vrijednosti. To kršćanstvo mora naglasiti. Opasna je zabluda unutar kršćanstva koja naglašuje samo »meduljudske odnose«. Kršćanstvo treba naglašavati Krista s čitavom njegovom istinom Evanđelja! Kršćani - osobito teolozi - koji ne misle tako izlažu kršćanstvo velikoj opasnosti. Horizontalizam i sekularizam mogu donijeti i neželjene rezultate.

Mi moramo govoriti ljudima o Bogu i to ljudima svog vremena i na njihov način shvaćanja. Svi smo manjkavi, ali u našem životu postoji ljestvica vrednota za koju čovjek uviđa da ne ovisi o njemu, iako neki stvaraju svoju ljestvicu vrednota (Sartre). Dobro i istina dani su mi da ih prihvatim, ali ne u egoizmu, već u valjanom odnosu prema Bogu i bližnjemu. To uključuje religioznu dimenziju bez koje civilizacija našeg svijeta može otići u besmisao, propast.

U odnosu prema Bogu postoji odnos religije i objave. Religija je prirodna povezanost čovjeka i Boga. Bog je govorio ruralnom čovjeku (primitivcu) kroz prirodu. Čovjek je po svojoj prirodi klanjaoc Bogu. Dakako da je u takvim oblicima

klanjanja moglo biti i zabluda. No objava, kršćanska vjera, upravo je zato u svoje vrijeme dana čovjeku da može pročitati ono nedostavno iz religije i prići k objavljenoj Istini! Kršćanstvo je bila dužnost a i sada je - pročitati poganstvo, prirodnu religiju, a pri tom ostvariti ono pozitivno. Svijet, koji je hijerofanija, ostaje takav u svojoj biti. To znanost neće uništiti uza sva svoja otkrivanja. Kršćani postaju pogani, a trebalo bi biti da su preobraženi pogani. U današnjem zbivanju u Crkvi trebala bi »elita kršćana«, učiniti preobražaj, ali ne samo za sebe, već za čitav kršćanski svijet, jer »priznajem da me Crkva koja bi se sastojala od samih generala ne interesira!« (45) Svi su dužni u preobrazbi svijeta i kršćana početi od istine Bogočovjeka, Krista i njegove nauke i to zamahom razuma i srca, a ne sentimentalnosti... Čovjek urbane civilizacije mora nastojati vidjeti ono pozitivno u ruralnoj civilizaciji, ponijeti to i preobraziti istinom Objave, a ne vraćati se k njoj kao osnovi i iskrivljivati i ono kršćansko!

Daniélou osjeća teškoće koje se javljaju u Crkvi a povezane su s novim razvojem poslije Koncila. Stoga upozorava: ne treba se bojati znanstvenog napretka u religioznim, teološkim i egzegetskim pitanjima. To će nam donijeti istinu. No ne treba se svemu nesigurnom diviti i to glorificirati. Trebamo pristupiti svim istinama kršćanske vjere znajući da je »predmet naše vjere Božji plan ljubavi prema nama!« (63)

Kad se služimo s »Formgeschichte« Bultmannove škole, trebamo to na laku ruku prihvaćati »sve nove dobro razumjeti i biti opretni i ne rezultate«. Mnogo se toga daje objasniti u Evanđeljima što se želi odbaciti i tumačiti kao »književne klišeje«.

Potrebno je razlikovati sintezu stalnosti i istraživanja - istine i njezinog tumačenja. Treba manje suziti. Moramo otkriti u čovjeku religioznu dimenziju. To je pitanje današnjice i sutrašnjice čovječanstva. I ne trebamo u tome biti defetisti! Ne smijemo se pokloniti infantilizmu smješkanja nekih kršćana, pa čak i svećenika, na Ispovijesti vjere Pavla VI.

J. Kribl